

Förord

Tre grammatiska konstruktioner står i fokus i detta nummer av Nordlund. Hanna Gimstedt diskuterar i sin artikel "Som som som. En studie av konstruktionen *x-som-x*" en konstruktion som exemplifieras nedan:

- Ska du ta X2000 eller Intercity till Stockholm?
- Tåg som tåg, bara jag kommer fram.

Gimstedts ämne ligger i gränstrakten mellan syntax och lexikon. David Peterssons första bidrag "Förhållandet mellan anföringssats och anförd sats vid direkt anföring" rör sig i ett annat gränsland, nämligen det mellan syntax och semantik. Den fråga han diskuterar är huvud- eller bisatsstatus hos anföringssatser. Hans andra bidrag, "*Inte, nog och visst* i mittfält och fundament", söker dissekera fram skillnaden i betydelse när satsadverbialen *inte, nog* och *visst* står på i sin kanoniska position i mittfältet och när de står på fundamentplatsen. Också detta bidrag rör sig i gränsområdet mellan syntax och semantik. Alla tre bidragen är omarbetade versioner av författarnas C-uppsatser (Gimstedt och Petersson), respektive D-uppsats (Petersson).

Gimstedt undersöker i sin studie egenskaperna hos uttrycket *x-som-x*, och gör en jämförelse med ett liknande uttryck, *x-och-x*, exemplifierat nedan:

- Har du sett det nya högteknologiska loket?
- Lok och lok, jag tycker mest det liknar en månkrak.

Gimstedt drar slutsatsen att det finns likheter mellan de båda konstruktionerna, men också intressanta skillnader. Konstruktionen *x-som-x* förmedlar en jämförelse på begreppsnivå, och används för att understryka att två begrepp äger en relevant likhet på en högre nivå av generalisering. Uttrycket är dialogiskt i det att det utgör en respons på ett element i diskursen, men responsen gäller inte ett specifikt ord eller uttryck utan det begrepp som ordet/uttrycket står för. Konstruktionen *x-och-x* är också dialogisk och utgör en respons, men det är här inte frågan om begrepp; i stället tar talaren upp ett specifikt ord eller uttryck i talsituationen till förhandling. Sammanfattningsvis kan man säga att *x-som-x* är en språklig resurs som används för att framhäva gemensamma och överlappande, och för situationen relevanta, betydelseaspekter hos två begrepp, medan *x-och-x* används för att ifrågasätta relevansen av ett ord eller uttryck i kontexten.

Båda de konstruktioner som Gimstedt diskuterar är responsiva till sin natur, och med hjälp av samtalsgrammatiska metoder undersöker författaren hur konstruktionerna fungerar i autentiskt språk. Hennes slutsats är att *x-och-x* alltid befinner sig i försegmentet av en turkonstruktionenshet, medan *x-som-x* är friare i sin placering, och konstruktionen kan förekomma såväl initialt som medialt och finalt. Till sist ger Gimstedt ett förslag till analys av konstruktionen *x-som-x* i mer traditionella grammatiska termer.

I sin artikel "Förhållandet mellan anföringssats och anförd sats vid direkt anföring" diskuterar Petersson frågan om anföringssatser är bisatser eller huvudsatser. Han visar att det finns argument för olika lösningar: Skäl att anta att anföringssatsen är huvudsats är att man kan se den anförda satsen som argument till anföringssatsens verb, samt att anföringssatsen normalt utför talakten. Skäl att anta att den anförda satsen är huvudsats är att anföringssatsen kan modalisera den anförda satsen. Det finns slutligen argument för att se båda satserna som syntaktiskt självständiga men semantiskt sammanfäktade. Hans slutsats är att det inte går att entydigt kategorisera anföringssatser som bisatser eller huvudsatser. På en mer generell nivå föreslår Petersson att huvudsats och bisats inte bör ses som parallella kategorier, utan att man i stället bör tala om huvudsats och icke-huvudsats.

I artikeln "*Inte, nog och visst* i mittfält och fundament" jämför David Petersson betydelsen av de aktuella adverbialen när de förekommer i sin kanoniska position i mittfältet och den betydelse de har, eller snarare den betydelse som uppstår i satsen som helhet, när de aktuella adverbialen förekommer initialt, d.v.s. i fundamentpositionen. Petersson visar att *nog* och *visst* typiskt uttrycker ett visst mått av osäkerhet när de står i mittfältet, och att flytt till fundamentet medför att de istället uttrycker visshet. Dessutom konstaterar författaren att *nog* och *visst* har sinsemellan snarlika betydelser då de står initialt i satsen. Vad gäller *inte* konstaterar han att detta adverbial är enbart negerande i mittfältet, men att det fungerar både som negation och modaloperator, motsvarande *väl* eller *ju*, då det står i fundamentet. Den modaliserande funktionen är, som Petersson visar, resultatet av ett samspel mellan de aktuella lexemen, deras position i satsen och kontexten.

Lund, oktober 2008

Gunnlöf Josefsson, redaktör